

Myrdal om Peter Weiss

ur *Skriftställning 12 (Dussinet fullt)*

Under 1979 förde Myrdal en omfattande polemik mot Peter Weiss. Exempel på detta ges i det följande. Utgångspunkten är att Peter Weiss hade en annan syn än Myrdal på konflikten mellan Vietnam och Kampuchea.¹ Detta ledde till att Myrdal även angrep Weiss från andra håll, bl a hans författarskap. Samtliga artiklarna nedan är från [Skriftställning / 12. Dussinet fullt](#) som i sin helhet finns på *Projekt Runeberg*:

Efter artiklarna ges lästips med flera artiklar som diskuterar olika aspekter av Myrdals författarskap.

Sidhänvisningarna i det följande gäller *Skriftställning 12*.

Hycklarna vid blodsfesten

[s 25-28]

Trettondagen 1979:

Nu är det nytt år och åter brinner Kampuchebas byar. Mig-planen anfaller i våg på våg. De tvångsrekryterade soldaterna från svältens Vietnam har beordrats ut att erövra Kampuchebas bördiga rismarker.

Det är möjligt att de vietnamesiska generalerna segrar för en tid denna gång. De har Moskva i ryggen och bär sin egen Bresjnevdoktrin på läpparna. Alltid går det att hitta någon Husak eller Laval att sätta in som regeringschef för det ockuperade området.

Men i längden kommer de att drivas ut. Bajonetter är svåra att sitta på. Fast priset kan bli högt. Det kostade Kampuchebas folk en miljon i döda innan Förenta Staterna och dess lyd-regering fördrivits från Kampuchebas jord.

Om vi förmår skapa en stark internationell opinion mot Vietnams erövringspolitik blir offren färre denna gång. Ett första steg är att kräva att Sverige följer Japans exempel och fryser allt bistånd och all hjälp till Vietnam så länge Vietnam fortsätter sitt krig mot Kampuchea.

Solidariteten med Kampuchea gäller vår egen möjlighet att överleva som nation. Moskva har tagit sig rätten att byta regering i Tjeckoslovakien. Hanoi söker rätten att byta regering i Kampuchea. Om Sverige inte vågar eller förmår arbeta för en kollektiv säkerhet mot sådana anspråk utan uppträder lika feigt och föraktligt som på trettioalet inför Hitlers anspråk då kan det gå oss nu som det då gick Danmark. Man bör stödja Kampuchea oavsett vad man anser om dess regering liksom man hade att stödja Etiopien mot Italien oavsett vad man ansåg om Haile Selassie. På det att vi icke må bli ett mönsterprotektorat.

Det finns sådana som inte är överens. Några är olyckliga för att gårdagens sanningar blivit dagens lögn. De tar fram sina minnen ur lådorna och det har gått mal i dem. Armbindlarna faller sönder under fingrarna. Visst känns det. Det gör det varje gång. Ty sanningen är konkret och var dag ny. Analysen måste ständigt göras om på nytt. Det brukar gå fem år eller så

¹ Jan Myrdal visade sig fö vara i stort sett "faktaresistent" när det gällde Pol Pots Kampuchea. Detta demonstrerade han tydligt i en debatt som fördes främst i *Aftonbladet* under våren 2009, föranledd av boken *Pol Pots leende* av Peter Fröberg Idling. Rubriken på Myrdals första inlägg är talande: "Jag såg inget massmord"! Rubriken på Fröberg Idlings svar, "Myrdal, du har inget lärt på 25 år", sammanfattar å andra sidan bra hur de övriga debattdeltagarna såg på saken. Två av inläggerna var fö skrivna av Gunnar Bergström, som var en av deltagarna i den rundresa i Kampuchea som Myrdal & Co gjorde 1978. Vi planerar att senare publicera hela denna debatt.

mellan var stor omprövning. Den är smärtsam men nödvändig. Känslorna förstår jag men sentimentaliteten inte. Den är förstelning eller flykt. Ett hyckle mot världen.

Andra uppträder som John Sune Carlson på TV 2 och organiserar hämndeaktioner och radionämndsanmälningar och korridorintriger mot oss som går Sovjets intressen emot. Det blir hans livsuppgift nu när han sinat. Han hycklar av eländighet. Så får han sin tillstymmelse.

Men så finns det också sådana som Peter Weiss. Där är hyckleriet kallt. Det är beräkande. Sedan han slutade göra filmer som den om svenska flickor i Paris och blev till mästare på tyska har han hållit sig på den säkra sidan. Så här låter han nu när han står till tjänst:

”Den föregivna ’storoffensiven’ mot Kampuchea, det bör än en gång betonas, är en väpnad aktion för att trygga den vietnamesiska statsgränsen, och vi kan yttra vår tillförsikt att de vietnamesiska folkarméerna kommer att lyckas avvälja också denna aktuella fara, som hotar från Kampuchéas håll.” (DN 13-12-78)

Men Peter Weiss kan bättre ändå. Så här skildrar han flyktingarna:

”Den antivietnamesiska psykosen sprids av en press som inte tar under övervägande varifrån flyktingarna fått de tusentals amerikanska dollar, de guldackor för vilka de köper sig en båtplats, en press som förebrår Pham Van Dong att ’hans regim’ (Frankfurter Allgemeine Zeitung den 11 november 1978) inte kan garantera folket ens den dagliga skålen ris – utan att fråga varför; och den sprids av de notoriska bekämparna av Sovjetunionen såsom Goma, Semprún, Poulantzas, Glucksmann, Geismar, Bukovskij, Jan Myrdal.” (DN 13-12-78)

Det sällskap i vilket han placerar mig blir i svenska förhållanden lite märkligt. Men artikeln är avsedd för utlandet och det gäller för Peter Weiss att meritera sig. Man vill glömma hans olyckliga utsvävning med Trotskij. Han gör avbön. Ty när vi skulle starta Folket i Bild/Kulturfront erbjöd sig Peter Weiss att bidra med 20000 kronor. Det var det storslagnaste anbud vi fick. Men det fanns en hake. Han ville att tidningen skulle syssla med Trotskij's analys av Sovjetunionen. När jag svarade att han nog kunde skriva om Trotskij men att den frågan inte var av större allmänt intresse och knappast kunde komma att prägla tidningen, då försvann med en gång inte blott anbudet om de 20000 – då fick Peter Weiss plötsligt inte råd att avstå några hundralappar. Nu några år senare utfärdar samme Peter Weiss en högtidlig varning i den europeiska pressen för Jan Myrdal och de andra ”*notoriska bekämparna av Sovjetunionen*”.

Fy fan!

Men Peter Weiss är i stånd till mer än så om det krävs. I Vietnam pågår en kampanj mot landets kinesiska minoritet. Det är en farlig kampanj som kan spilla över gränserna och föra till en katastrof som judeutrotningen i Europa eller armenier-slakten i gamla Turkiet.

Ty det är med utlandskineserna och utlandsindierna som det var med judarna i Östeuropa innan de gasades av Hitler eller senare deporterades till Palestina.

De flesta är fattiga arbetare. I Sydostasien kallades de kulis. Några är handelsmän och ett fåtal är rika. Antisemiterna hävdade att judarna schackrade och parasiterade. Samma argument används mot utlandskineserna.

Det går att visa att denna rasistiska ideologi och politik – vare sig den förekommer i Sydostasien eller i Östeuropa – direkt står i reaktionens tjänst. Pogromer används av de härskande för att avleda folkets missnöje.

Att de sovjetiska ledarna använder sig av antisemitismen och att den polska regeringen sökt skylla regimens misslyckanden på judarna och gjort Polen judefritt tillhör de skamligaste inslagen i den östeuropeiska politiken. Förföljelserna mot kineser i Vietnam ingår i samma mönster. De håller nu på att sprida sig över Sydostasien. Ingen vill ta emot de flyende från

Vietnam ... liksom ingen ville ta emot judarna när de sökte fly undan förföljelserna och förintelsen.

Men Peter Weiss som själv en gång lyckades fly och rädda livet undan antisemiternas förföljelser och som vet att antisemiternas propaganda mot judarna var lögnaktig han använder sig nu av samma antisemitiska metoder när det gäller att försvara den vietnamesiska regimens rasistiska politik.

Hans ordval i DN 13-12-78 om flyktingarna är exakt detsamma som det vilket användes i kretsarna kring Aftonbladet och de "nationella" studenterna mot vad som 1938 kallades "judeimporten". Och de argument som Peter Weiss använde i DN 29-11-78 för att skyla över de vietnamesiska ledarnas politik mot landets kinesiska minoritet är av samma slag som de argument Tysklands intellektuella vänner efter kristallnatten använde för att rättfärdiga pogromerna:

"Kineserna i Saigon-Cholon ... hade av de franska kolonistörerna ... satts att sköta handeln ... av Saigons 3,5 miljoner invånare (var) 300000 hushåll registrerade som småhandelsidkare ... Nu var det slut med möjligheterna för Saigons handlare att bli rika som enskilda personer. Denna omständighet, men framförallt den uppvigling som bedrevs från Kinas sida framkallade en panikstämning som lett till att 210000 vietnameser av kinesisk härkomst – de flesta från den norra landsändan — har flytt till Kina."

Men det är en generation sedan det fanns kapitalister i "den norra landsändan" varifrån "de flesta" av de 210000 har flytt. Den överväldigande majoriteten av de förföljda har aldrig varit några kapitalister. Inte ens "småhandlare". Och flyktingarna från Vietnam utgör samma genomsnitt av folket som de judar vilka gasades.

Om Peter Weiss förmådde uppleva sin skam över vad han skrivit skulle han sätta sig ned och gråta sina ögon blinda. Han har i DN gett de argument med vilka Hitlers intellektuella medlöpare accepterade judeutrotningen i Europa.

Men jag tror inte Peter Weiss skäms. Han kommer blott att utfärda ännu en högtidlig varning för Jan Myrdal och de andra: *notoriska fredsfjenderna*.

FiB/K nr 2 1979

Föraktligt!

[s 33-34]

Det Peter Weiss har skrivit om de förföljda utlandskineserna är inte bara felaktigt. Det är föraktligt så som Aftonbladets skrivelser på dess tyska tid eller som akademikerprotesten mot judeimporten. Peter Weiss är också alltför intellektuellt feg för att våga se sin skamliga text och öppet ta avstånd. Han vågar inte ens diskutera den. De som för fyrtio år sedan protesterade mot judeimporten har åtminstone officiellt tvungits ta tillbaka. När Peter Weiss skriver detsamma mot utlandskineser tror han att han sedan kan rädda sig in i högdragen tystnad. Jag finner inte bara hans skrivelser föraktliga; jag finner hans karaktär föraktlig.

Som författare och filmmakare i Sverige ramlade han ur C-laget och hamnade i lingonserien under vårt gemensamma fyrtio- och femtiotal. Det var orättvist. Så dålig var han inte. När han började skriva på tyska igen nådde han sin rätta nivå. *Abschied von den Eltern*, *Flucht-punkt* och *Der Schatten des Körpers des Kutschers* är inte dåliga. Men hans internationella genombrott till mästerskap med *Die Verfolgung und Ermordung Jean Paul Marats dargestellt durch die Schauspiel-gruppe des Hospizes zu Charenton unter Anleitung des Herrn de Sade* skedde med lånta fjädrar. Foucault hade tänkt åt honom och då tankarna låg precis rätt i tiden och det behövdes en tysk som tänkte dem gav regissörer som Peter Brook honom skjutsen ut på

världsmarknaden. Sådant händer. Därefter har Peter Weiss åter hamnat på sin egen nivå. Dålig som han skälldes i Sverige för tjugofem år sedan är han inte. Mästare som han hyllades för fjorton år sedan efter *Marat/Sade* är han heller inte. Så var det med det.

Vad Trotskij beträffar så var det Trotskij-våg bland intellektuella i Europa då för åtta år sedan. Att Folket i Bild/Kulturfront skulle bli en tidning för trotskistiska analyser av Sovjetunionen var en orimlighet. Det var ju bara intellektuellt mode och hade ingenting med folkets kultur att göra. Peter Weiss och jag var så lite överens att han sade adjö och höll upp dörren. I porten mötte Gun Kessle och jag Gunilla Palmstierna som kom med maten:

— Ni skulle ju stanna till middag, sade hon.

— Trotskij ville det inte, sa Gun.

Det kan sägas vara en litteraturhistorisk fotnot.

Men det helt avgörande när det gäller synen på Peter Weiss är inte hans konflikter med svenska förläggare och kritiker på fyrtio- och femtioalet och inte synen på förhållandet Foucault/Weiss för framgången med *Marat/Sade* utan att Peter Weiss nu på ett alltigenom skamlöst sätt mot pinade och flyende människor använder sig av precis samma argument som *Aftonblads*folket och de brunanstuckna akademikerna gjorde mot de pinade och flyende östjudarna. Att han inte skäms gör honom föraktlig.

FiB/K nr 5 1979

Narraktighetens metoder

[s 40-44]

I Köln blev redaktionen för kulturtidskriften *Spuren* uppringd av den mäktige chefen för Suhrkamps förlag, Siegfried Unseld. Något sådant hade aldrig tidigare hänt. Nu krävde han att få tala med ansvarige utgivaren.

Skälet var att *Spuren* publicerat min artikel i *FiB/K* nr 2 1979 om vad Peter Weiss skrivit i DN om flyktingarna i Sydostasien. Förlagschef Unseld lämnade ett meddelande; han är en man med makt, van att befalla. Om *Spuren* rörde mer i frågan och än en gång publicerade Jan Myrdal skulle det gå *Spuren* illa ty Peter Weiss hade redan inlett rättsliga åtgärder mot Myrdal.

I *Expressen* den 9 mars läser jag så att Peter Weiss anmält min värdering av hans litterära produktion till Pressens Opinionsnämnd. Min respekt för kolleger som kallar ut mäktiga förlagschefer att stoppa kritiska artiklar är obefintlig. Det är också första gången jag hört talas om ett sådant agerande från någon kollega. Och vad Pressens Opinionsnämnd beträffar skulle jag på de grunder Peter Weiss ställt sig på kunna anmäla *Expressen* minst en gång i månaden för i min mening oanständiga angrepp på ”mina mest representativa verk”. För att inte tala om övriga tidningar! Men det gör jag inte. Jag anmäler inte. Jag replikerar om jag finner det nödvändigt. Ty jag är skribent i offentlighet.

Peter Weiss har gjort en narraktig anmälan. Att jag finner hans tidiga arbete grymt underskattat, hans *Marat/Sade* överskattad och hans övriga produktion någorlunda riktigt bedömd är lika ostraffligt som att jag påpekar att han inte är en originell tänkare och därför tillhör den stora författargrupp som måste plöja med andras oxar. Att såväl Peter Weiss som jag skrivit skönlitterära arbeten såväl på svenska som på andra språk hindrar inte att Peter Weiss räknas in i den tyska litteraturen.

Jag tror inte på Peter Weiss hederliga upprördhet och rena uppsåt med sin anmälan. Ty vad är det han anmäler?

”... det (är) bara att acceptera *fait accompli*: Peter Weiss är en världsberömdhet. Om det också är möjligt att säga att han är en permanent världsförfattare är kanske inte lika tydligt. Det är emellertid uppenbart att just denna pjäs fyller ett behov hos publiken världen över.”

Visst är den bedömningen min i FiB/K nr 5 1979. Men skrivningen är Göran Printz-Påhlsons i BLM nr 6 1965. Vem har sagt att de prunkande fjädrarna på den svarta kajen kom från Peter Brook? Jag har sagt det i FiB/K nr 5 1979. Men har inte Claude Roy egentligen sagt det-samma långt, långt tidigare när han skrev om Peter Brooks uppsättning? Redan vid första läsningen av pjäsen sade jag: Men detta är ju Foucault! Detta var för alla jag sedan diskuterade frågan med en fullkomlig självklarhet. Men Peter Weiss anmäler! Det är som om han vore drabbad av ofelbarhetskomplex; själva den normalt litterärt kritiska hållningen till en hans text blir honom ett brott att bestraffa. Dock är det metod i narraktigheten. Och den metoden är ingen hederlig metod. Han brukar dessa piruetter kring sin egen storhet för att söka få stopp på den debatt om flyktingar han själv inlett.

Det är alltså inte dessa narraktigheter Peter Weiss sysslar med i sin så kallade anmälan som utgör kärnfrågan. Det är frågan om flyktingarna och det sätt på vilket Peter Weiss fyrtio år efter kristallnatten beskriver en ny stor våg etniska flyktingar. Hans kyla inför ”medlidandeskampanjen” (DN 10-1-79) är honom lika självklar år 1979 som de svenska akademikernas kyla inför ”medlidandeskampanjen” var dem år 1938.

Av politiska skäl har många flytt från Vietnam och Kampuchea. De har flytt för att undkomma. De politiskt flyende är vanliga. Så flydde folk från revolutionens Frankrike liksom från Hitlertidens Tyskland. Höger eller vänster flyr för sina liv. Det är begripliga tragedier. Ibland rör det sig om sådana som fruktar att avlivas i en summarisk uppgörelse. Sådana flydde från Frankrike 1944 och – vad jag förstår – från Kampuchea 1975. Men de etniskt flyende de flyr inte för sina åsikters skull eller för att de fruktar att drabbas av misstanke om någon handling eller för att de tillhört en tidigare härskargrupp: de tvingas fly för sin härstammings skull och detta gör de etniskt flyende till offer för obegripliga skeenden.

I Malaysia har *numerus clausus* införts för studenter av kinesisk härkomst. Mellan december 1977 och augusti 1978 angreps och vanhelgades mer än 20 hindutempel som tillhörde den från Indien stammade folkgruppen. Över hela Sydostasien växer nu under krisen pogromstämningarna. Oron och ångesten tilltar bland utlandskineser och utlandsindier. Ty det är med dem som det en gång var med östjudarna.

Ockrarna och handelsmännen var ofta judar. Det hade sin historiska förklaring. Men bara ett fåtal av judarna var ockrare eller handelsmän. De flesta var arbetare och hantverkare. Pogromerna drabbade dock dem alla. Det är ofta kineser och indier som är handelsmän och ockrare i Sydostasien. Men de flesta kineser och indier i dessa länder är arbetare och fattiga hantverkare. I Sydvietnam var 58 % av utlands-kineserna arbetare och fattigfolk. 30% var hantverkare och småhandlare. 11 % var intellektuella och köpmän. 1 % var verkliga kapitalister. Det kunde ha varit siffror för judar i östra Polen.

Sedan mitten av sextioalet har Sovjetunionens propaganda sökt sprida två föreställningar om utlandskineser. Dels att de är en bourgeoisie (och att kamp mot etniska kineser alltså blir ett slags klasskamp) och dels att de utgör ”Pekings femte kolonn” (och att kamp mot utlandskineser alltså blir ett slags nationell kamp). Sedan ett par år har Vietnams regering börjat uppträda ”med blott alltför vanlig sydostasiatisk okänslighet mot en kinesisk minoritet” (*The Financial Times* 4-8-78).

Den ström etniska flyktingar som nu väller ut från Vietnam kan -samman med Moskvas propaganda – bli den kraft som sätter stenen i rullning och leder till etniska pogromer av enormt format. Kina kan ingenting göra. Ty dessa utlandskineser är kineser blott på samma

sätt som österbottningar är svenskar. Den vietnamesiska politiken mot den stora utlands-kinesiska minoriteten i Vietnam är brottslig; är ett hot mot världsfreden. Den är också motbjudande som all etnisk pogrompolitik.

Men hur beskriver Peter Weiss situationen och hur tar han ställning?

Det finns ingen tvetydighet i hans ställningstagande. Om ”båtfolket” skriver han i DN 13-12-78:

”Den antivietnamesiska psykosen sprids av en press som inte tar under övervägande varifrån flyktingarna fått de tusentals amerikanska dollar, de guldtackor för vilka de köper sig en båtplats ... och den sprids av de notoriska bekämparna av Sovjetunionen såsom Goma, Semprún, Poulantzas, Glucksmann, Geismar, Bukovskij, Jan Myrdal.”

Han själv binder samman ”handelsidkarna i Saigon och folket i den norra landsändan” (för att tala med hans ord i *Expressen* 9-3-79) i DN 29-11-78:

”Nu var det slut med möjligheterna för Saigons handlare att bli rika som enskilda personer. Denna omständighet, men framförallt den uppvigling som bedrevs från Kinas sida framkallade en panikstämning som lett till att 210000 vietnameser av kinesisk härkomst – de flesta från den norra landsändan – har flytt till Kina.”

För varje normal tidningsläsare blir omfattningen av den etniska katastrof som nu äger rum i Vietnam tydligare för var dag som går. Men Peter Weiss framhärdar:

”Samtidigt med hetsen mot Vietnam som präglat Västvärldens’ syn äger medlidandeskampanjen rum för de vietnamesiska flyktingarna, för ’båtfolket’. Visst förtjänar dessa människor medlidande ... de som låtit sig hyras till främlingarnas betjäning blev kvar. Inte undra på att de bävade för sina liv, de offrade allt de roffat åt sig för att få en båtplats som kunde lova en färd till ’friheten’ ... uppviglingen till flykt hörde till fiendens manövrer, ju fler som flydde, desto bättre för en värld som ville bevisa den socialistiska regeringens omänsklighet!” (DN 10-1-79)

Peter Weiss försvarar en sjuk sak. Det är möjligt att han gör det i god tro. De svenska akademiker som protesterade mot judeimporten 1938 var kanske alla ärans män. Åtminstone har de blivit det med åren. Men deras protest blev inte mer anständig för det. Det ”principiella bemötande” (*Expressen* 9-3-79) Peter Weiss nu sysslar med tycks mig tillhöra det slags socialism för vilket vi bör betacka oss: påtrycknings-försök genom mäktiga förlagschefer – anmälningar till överheten ... men vägran att diskutera sakfrågan; den etniska katastrofen.

Expressen 29-3-1979

Weiss

[s. 47]

Rubriken till Sven-Hugo Perssons inlägg i *Expressen* 30-3-1979 lyder: ”Inte ett enda belägg att Weiss plagierat!” I texten heter det:

”Jan Myrdal har i förbifarten insinuerat att Peter Weiss drama ’Marat/Sade’ i det närmaste är ett plagiat (...) Inte heller Printz-Påhlson hävdar ett ögonblick att Weiss skulle knyckt från Michel Foucault.”

Men talet om plagiat är det Weiss som stått för. Med det skriket har han försökt avleda uppmärksamheten från att han yttrar sig om ”medlidandeskampanjen” med båtflyktingarna och de flyende etniska kineserna så som de svenska trettioårsakademikerna gjorde om judeimporten.

Pjäsen är en efter-Foucault-pjä. Detta innebär inte att Foucault skrivit en pjäs vilken Weiss utgivit i eget namn. Foucault är inte en Martialis inför Quintianus-Weiss. För att Sven-Hugo Persson skall förstå sammanhanget kan jag uttrycka mig så att jag tycker bättre om Moberg än

om Weiss men att det är mig lika självklart att *Marat/Sade* är efter Foucault som att *Utvandrarna* är efter Rölvaag; eller – för att tala konst — att Oskar Bergmans *Den första snön* i *Strix* julnummer 1907 är en japansk teckning. Den förblir så även om Oskar Bergman förnekade japanskt inflytande på sin konst när August Brunius påpekade det.

Mitt påpekande om Foucault-Weiss är alltså normalt kritiskt och ostraffligt. Men mitt tonfall har med säkerhet upprört Weiss; det är i det tonfall med vilket jag skriver om sådana som talade om ”medlidandeskampanj” för flyende judar 1938 och flyende etniska kineser 1978.

Opublicerat

Peter Weiss och flyktingfrågan

[s 90-95]

Den 22 februari 1939 diskuterade Sveriges riksdag flyktingfrågan. Den gången var det bondeförbundaren Wallén som förklarade sig antisemit och partikollegan Hansson i Rubbestad sade:

”Vilket parti vi än tillhöra, torde vi väl anse det lyckligast för vårt lands vidkommande, om vi så snart som möjligt bli av med dessa flyktingar.”

I sin rubrik över riksdagsreferatet den 23-2 1939 kunde *Social-Demokraten* dock summera debatten:

”STOR MAJORITET FÖR REGERINGENS FLYKTINGHJÄLP

Konsul Wallén som antisemit

Höglund ger honom besk replik

Folkpartiets talare voro för human politik

Hr Bagge tar avstånd från antisemitismen”

Nästan på dagen fyrtio år senare – måndagen den 26 februari 1979 – diskuterade Sveriges riksdag åter flyktingfrågan. Men då var det vpk som spelade bondeförbundets eländiga roll och dess främste utrikespolitiska talesman Bertil Måbrink sade:

”Jag vill påstå att vi gör de här 250 enskilda människorna en stor otjänst genom att ta hit dem till Sverige. Här finns mig veterligt tidigare inga landsmän till dessa 250 flyktingar. De kommer vidare att utsättas för en enorm kulturchock. Många är buddhister och får det svårt att utöva sin religion.”

Hans partikollega Tommy Franzén förtydligade partiets syn på flyktingarna:

”Det står då ganska klart vad det är för människor som är båtflyktingar. Det är människor som på ett eller annat sätt sugit ut andra vietnameser eller begått brott, t. ex. tjuveri. Eller också har de deltagit i den relativt omfattande narkotikahandel som fanns vid tidpunkten för befrielsen år 1975 och som man naturligtvis inte lyckades få bukt med på en gång. Det är från sådana affärer som dessa människor fått de dollar, det guld eller de juveler som de betalar sina båtplatser med.”

Men denna gång slog inte socialdemokratins huvudorgan i Stockholm upp Måbrinks och Franzéns skamligheter. Nu är situationen en annan. Nu är det asiater rasismen gäller; inte européer. Sovjetunionen är mäktigare än vad det Tyska Riket var och den nya rasismen har namnkunnigare förespråkare än vad den gamla hade.

Ty de stora namn som för fyrtio år sedan representerade en pro-tysk hållning – Böök, Hedin, Heidenstam – var icke antisemiter. Det berodde inte huvudsakligen på att Hedin – som han själv påpekade apropå judefrågan – själv till en del var av judisk härkomst. Man tog avstånd från förföljelserna, rekommenderade – som Böök – ett sionistiskt program men vägrade även under Hitlerväldets mäktigaste tid att acceptera själva judeförföljelserna.

” – den ohyggliga skärpningen av judefrågan i hela Europa är för oss beklämmande och upprörande.”

Det skrev Fredrik Böök den 22 oktober 1940 i uppsatsen ”Tyskt väsen och Svensk lösen” och det trycktes år 1941 i propagandaskriften Det kämpande Tyskland (*Dagens Böcker*, Malmö 1941, s 23).

Jag påpekar detta för att visa på olikheten mellan Böök/Hedin för fyrtio år sedan och de namnkunniga intellektuella som i dag spelar deras roll. Ty lika skamligt som det är att Måbrink och Franzén i riksdagen företräder den plumpaste rasism mot ”båtfolket” för att det är politiskt/taktiskt matnyttigt lika skamligt är det att Sara Lidman och Peter Weiss ger dem intellektuellt alibi. Ja, utan det vägröjande opinionsbildande arbete Sara Lidman och Peter Weiss utfört i flyktingfrågan hade herrarna Måbrink och Franzén knappast vågat sig så långt ut.

Vad Sara Lidman beträffar är frågan kanske inte så verklig. Hennes artiklar är emotionella och gråtmilda men som politisk tänkare har hon ungefär det inflytande och den förmåga som var Sigrid Gillners för fyrtio år sedan. Men Peter Weiss däremot, han är kunnig och medveten och arbetar med logiskt uppbyggda teser. Han skriver överlagt och kallt och med avsikt. Det han skriver mot båtflyktingarna får därmed en genomslagskraft i dagens situation lika stor som kallt och överlagt antisemitiska artiklar av Böök och Hedin skulle ha haft för fyrtio år sedan. Om Böök och Hedin valt att gå den väg som Peter Weiss nu valt då är det tveksamt om det blivit någon ”stor majoritet” för regeringens flyktinghjälp år 1939.

Men Peter Weiss är inte bara unik i Sverige. Han är den ende västeuropeiske intellektuell av större betydelse som helhjärtat tagit parti för den nuvarande regimen i Hanoi mot de drunknande båtflyktingarna. Han har gjort det i en serie artiklar tryckta i olika länder. I Sverige har han haft den mäktiga *Dagens Nyheter* som språkrör och han har fått kontinuerlig förstärkning i det av LO ägda *Aftonbladet*. Jag har framför mig hans artiklar i DN 29-11-78 (på tyska i DVZ 7-12-78), DN 13-12-78 (på tyska i DVZ 14-12-78), DN 10-1-79 och nu senast i DN 16-8-79. Det är i sin art helt unika artiklar.

Ty det är inte så att han söker förklara grymma historiska skeenden som massakrerna i Paris i september 1792 till revolutionens skydd eller massakrerna i Cawnpore under Indiska frihetskriget 1857: eller, för att ta mer närliggande skeenden, massakrerna i Nordvietnam efter Första Indokinakriget, vid Hué under Andra Indokinakriget och i Kampuchea efter Andra Indokinakriget. Den som under Andra världskriget tog ställning mot Hitler och axelmakterna gjorde detta trots medvetandet om Katyn, miljonöden i Bengalsvälten, utplåningen av Dresden. Man kan inte undslippa ansvar – och den som säger sig ingenting ha vetat ljuger. Dock, axelmakternas seger hade varit värre än vad Stalin lät göra vid Katyn, Churchill i Bengalen och Roosevelt mot Dresden. Men Peter Weiss ger ingen sådan förklaring. Han försvarar inte ens. Han förordar. Det blir en avgörande skillnad. Koncentrationsläger blir för Peter Weiss nödvändiga och lämpliga:

”Av den anledningen måste opålitliga ... hållas under uppsikt eller interneras ... För att skydda 50 miljoner människors liv måste några tiotusental som utgör en fara för nationen hållas i förvar.” (DN 16-8-79)

Men det är inte bara så att Peter Weiss anser att ”tiotusenden” måste ”hållas i förvar” utan att ens ha anklagats för konkreta brottsliga handlingar; hela Sydvietnams befolkning bör enligt Peter Weiss berövas sina rättigheter och behandlas som undersåtar. Efter att ha räknat upp olika kategorier sydvietnameser – alltifrån tuberkulösa och analfabeter till tjuvar, flyktingar och änkor – om sammanlagt ungefär 23 000 000 människor skriver han:

”Dessa, av vilka de flesta inte visste om några andra värden än den amerikanska livsstilens, måste fostras i det vietnamesiska tänkandets anda, skolas, göras förtrogna med landets historia, bibringas andra moraliska föreställningar och sättas i allmännyttigt arbete.” (DN 16-8-79)

Men det är fler än dessa 23 000 000 som skall bibringas ”det vietnamesiska tänkandet”:

”Det finns i Vietnam ungefär 60 olika etniska grupper, som tillsammans utgör 20% av befolkningen på 50 miljoner. Det hörde till regeringens åligganden att förutom att sammanföra de genom kriget splittrade familjerna även återintegrera dessa folkgrupper.” (DN 16-8-79)

Det Peter Weiss beskriver är inte ett samhälle av något folkligt-revolutionärt och demokratiskt slag. Det han beskriver och det han hyllar är ett fascistiskt samhälle. Om man skall ta Peter Weiss på orden söker Hanoi nu förverkliga ett nationalbolsjevikiskt överhetssamhälle av preussiskt snitt. Ernst Niekisch och inte Ho Chi Minh tycks vara dess ideolog.

Därmed förklarar Peter Weiss egentligen också hur det kan komma sig att de etniska kineserna i Nordvietnam började en massflykt.

”Dessa människor hade sedan länge varit harmoniskt integrerade. De hade, liksom andra medborgare, deltagit i försvaret av sitt land och återfanns i alla samhällsliga positioner. Nu begav sig 210000 av dem till Kina – många återvände i februari 1979 som vägvisare för de kinesiska stöttrupperna.” (DN 16-8-79)

Att dessa ”harmoniskt integrerade” skulle ha flytt på grund av kinesisk propaganda som Peter Weiss påstår är orimligt. Att de börjar fly när tiotals miljoner skall börja fostras i ”vietnamesiskt tänkande” och 20% av hela befolkningen skall ”återintegreras” är däremot helt följdriktigt. Det är när sådant börjar ske som minoriteter tvingas fly.

Men liksom i sina tidigare artiklar blir det när han skall skildra utlandskineserna i Cholons stora ghetto som Peter Weiss sjunker riktigt djupt:

”... den fjärde flyktvägen, som utgick från Saigon och de långa kuststräckorna i östra Vietnam. Denna gång utgjorde de kinesiska folkgrupperna, som hade stått för handeln i den oöverskådliga (märk ordvalet! J M) flodstaden Cholon, majoriteten bland flyktingarna.” (DN 16-8-79)

Den antisemitiska propagandan i Sovjetunionen framställer judarna som profitörer och organisatörer under Hitlers judeutrotning. För Peter Weiss blir det kineserna som får spela denna roll mot kineserna:

”Människotransporterna ombesörjs av handlarna, jobbarna och ockrarna i Cholons labyrinter. (Märk ordvalet! J M) Ofta uppger dessa då de tar emot utreseavgiften att de handlar på regeringens uppdrag. Båtägarna tar sitt. Och så hamnar dessa panikslagna människor, vilkas klasstillhörighet framgår av att de ännu kan uppbringa cirka 6000 dollar för en plats, på de rankiga fartygen för en resa mot en hägring: en rik värld beredd att hjälpa.” (DN 16-8-79)

Ja, också de fattigaste utlandskineser i Cholon – liksom de fattigaste östjudar i sina ghetton – strävar efter att ha något undanlagt till skydd mot katastrofen. Och har de inget så har de – som ghattots judar -släktingar, vänner, klan, inbördes hjälp. Och det som Peter Weiss skriver om de ”panikslagnas” flykt är lika lögnaktigt cyniskt som när *Berliner Börsen-Zeitung* senhösten 1938 hånade dem som hyste medlidande med flyktingarna från de av Tyskland besatta områdena i Tjeckoslovakien:

”Om det här var frågan om äkta kristlig kärlek till nästan, som i stillhet och utan anseende till person gjorde sin plikt så var allt i sin ordning. Men vissa omständigheter, framförallt den politiska reklam, som åtföljer denna verksamhet, rättfärdigar misstanken, att det här åter drivs politiskt geschäft med medlidandet. Vilka är det egentligen som strömmar från de sudettyska områdena till Prag? För det första är det tjecker, vilka förts till det tyska folkområdet genom den slagna regimens förblindade politik och som har kostat tyskarna deras bröd, arbete, platser, handel och jord ... För det andra är det s k ’tyska demokrater’, som under det stora avgörandet för sitt folk sprang över i fiendeläget och nu, utstötta från den gemenskap i vilken de fötts, skördar vad de sått... För det tredje är det judiska element som under årtal från säkra tillhåll hetsade mot Tyskland och som är medansvariga för den olycka i vilken det tjeckiska folket nu befinner sig ... Vi tyskar ... måste i alla händelser konstatera ... att det bedrivs politiskt geschäft med medlidandet.” (Citerat efter *NU* nr 43 1938, s 10.)

Peter Weiss av år 1979 borde någon gång gå till bokhyllan, ta fram *All Världens Berättare* nr 5 1948, slå upp sidan 372 och börja läsa:

”Breda och tunga som släggor vilar händerna på årorna. En mås river sönder den grå tystnaden med sitt blänkande skri, det är som en stridssignal, oron böljar komma, spánt lyssnar jag om inte förföljarnas rop ljuder, om inte båtar bullrande skjuts i sjön efter oss.”

Det skrevs av en ung europé som slungats upp ur den europeiska malströmmen på svensk kust strax före kriget och som i sina skildringar av flykt undan förföljare har en stark känsla för tidens skuld ... för att tala med Åke Runnquist. Den unge europén år 1948 är en namne till den Peter Weiss som i dag om de pinade och plågade och förföljda flyktingarna skriver:

”... man har föga kraft till övers för att ta sig an de förledda ’flyktingarna’.” (DN 16-8-79)

För 1979 års Peter Weiss är båtflyktingarna bara flyktingar inom citattecken: ”flyktingar”.

DN 31-8-1979

Lästips

Konflikten Kampuchea – Vietnam

Ben Kiernan: [Pol Pot-regimen – slutet](#)

Maud Sundqvist: [Vietnam – Kampuchea](#).

[Konflikten mellan Kampuchea/Kina och Vietnam](#). (tidskriften *Kommentar* 1977-81)

[Proletären och konflikten mellan Kina/Kampuchea och Vietnam](#).

[De socialistiska krigen](#). En antologi om konflikten i Sydostasien 1979. I denna samling finns en artikel av Peter Weiss: ”Lyssna till Vietnam!” (ur *DN* 10.1.1979), men ingen av Myrdal (han vägrade delta).

Om Peter Weiss

Birgitta Almgren: [Peter Weiss – författare mellan Sverige och DDR](#)

Lars-Christer Hydén: [Peter Weiss – Från individuell revolt till socialistisk revolution](#)

Per-Olof Mattsson: [En kritisk intellektuell](#)

Om Myrdal

Martin Fahlgren: [Att kasta sten i glashus – Jan Myrdal om Ingemar Bergman](#),

Per Olof Mattsson: [Dagen före - Myrdal i Strindbergs för stora kostym](#).

Mats Parner: [Jan Myrdal, en kritisk betraktelse](#) och [Jan och Herman och deras historier](#).

Peter Widén: [Jan Myrdal och Nya Tider – Maoism på avvägar](#)

[Tidningen Internationalen och Jan Myrdal](#). (med bl a en Myrdal-intervju)